

Ugriznejo le takrat, ko se počutijo ogrožene

Ob svetovnem dnevu kač, ki je 16. julija, podajamo nekaj osnovnih informacij o vrstah, ki živijo v naši bližini.

V Sloveniji danes živi 22 domorodnih vrst plazilcev, ki jih razvrščamo v dva redova – red želv in red luskarjev, kamor spadajo kuščarji in kače.

Najpogostejše vrste kač v naši okolici

Navadna belouška je nestrupena kača, ki je prepoznavna po dveh polmesečastih belih ali rumenih lisah na bočni strani tik za glavo. Ti sicer lahko z leti zbledita, ostaneta pa dve trikotni črni lisi, ki se nahajata tik za belima lisama. Telo je vitko, pri starejših osebkih postane debelejšje. Navadno je obarvano temno sivorjave do temno olivne ali svetlo rjave barve s številnimi temnejšimi lisami vzdolž telesa. Glava je vitka in podolgovato trikotna. Samice običajno zrastejo od 80 - 150 cm (izjemoma do 200 cm), samci pa so manjši in zrastejo od 60 - 110 cm. Plen beloušk predstavljajo dvoživke, redkeje tudi ribe. Nahajajo se ob bregovih sladkovodnih virov (mlake, jezera, počasi tekoče vode). Belouške so dobre plavalke, plavajo tik pod vodno gladino, lahko pa se tudi potapljajo. Najdemo jih tudi na vlažnih območjih, travnikih in v svetlih gozdovih. Je povsem nenevarna kača, ki se raje kot z ugrizi, ki so redki, brani s hlinjenem smrti. Pokaže svetlo trebušno stran, iz ust iztegne viseči jezik in iz kloake izloči smrdečo vsebino.

Smokulja je človeku nenevarna kača. Doseže dolžino med 50 - 80 cm. Prepoznamo jo po tankem telesu, na rjavem ali olivno sivem hrbtu pa se pojavlja vzorec iz temnih peg, nanizanih v dveh vrstah. Pege so včasih med seboj tudi prečno povezane, zaradi česar jo lahko zamenjamo s strupenim gadom, vendar ima za razliko od tega na vrhu glave značilno liso v obliki podkve, na strani pa se ji od nosnic do konca glave vleče temna proga. Prehrano smokulje sestavljajo kuščarice, slepci ter mlade kače, občasno pa so na njenem jedilniku tudi manjši ptiči ali sesalci. Preden plen požre, se okoli njega ovije in ga tako zaduši. Življenjski prostori smokulj so po navadi prisojna kamnita in z grmičevjem porasla pobočja, jase, svetli gozdovi ter gozdne poseke.

Navadni gož je nestrupena vrsta kače. Zraste do dolžine dveh metrov, kar jo uvrsti med največje kače v Evropi. Ko se izvalijo, so mladiči dolgi okoli 30 cm. Telo imajo temno, sloko in tipično bakrenih odtenkov, luske pa so gladke in dajejo kači kovinski sijaj. Najpogosteje se nahaja v svetlih listnatih gozdovih. Zadržuje se na sušnih predelih z veliko sonca, skrit med skalami ali razvalinami stavb. Je neverjetno spreten, dobro plazi tudi po kamnitih stenah in drevesih. Hrano primarno predstavljajo glodavci do velikosti podgan ter drugi majhni sesalci, kakršni so rove in miši. Jedo tudi ptice in njihova jajca. Svoj plen usmrtijo s stiskanjem. Človeka se po pravilu izogibajo, ko pa pride do stika so krotki. Ko se čutijo ogrožene in se ne morejo skriti, poskušajo svojega nasprotnika ustrahovati s premikanjem ust, s katerim oponašajo žvečenje, ter občasnim ugrizom.

Modras je strupena kača, ki jo prepoznamo po široki, trikotno oblikovani glavi in dobro vidnem značilnem rožičku na nosu. Telo dolgo od 70 - 95 cm je relativno čokato z značilnim sklenjenim cik-cak vzorcem, ki je sestavljen iz rombov. Osnovna barva hrbta je rumenkasta, rjavkasta, siva ali zeleno siva. Najdemo jih predvsem na prisojnih, delno zaraščenih, suhih in kamnitih mestih, kakršni so odprti gozdovi in grmičevja, jase, poseke, kamnolomi, peščene

sipine in pobočja, kamniti zidovi, tradicionalno kultivirana krajina, vrtovi in vinogradi. Pozimi modras hibernirajo 2 - 6 mesecev. Kotijo žive mladiče (običajno med 4 in 15). Praviloma ne ugriznejo brez provokacije. Ko so presenečeni, odreagirajo na različne načine. Nekateri otpnejo in zasikajo, drugi zasikajo in pobegnejo, nekateri pa poskušajo nemudoma ugrizniti.

Fotografije kač, ki služijo lažjemu prepoznavanju, so dostopne v zborniku na povezavi:

https://okolje.maribor.si/data/user_upload/Herpetologija_zbornik.pdf

Ob srečanju s strupeno kačo

V Sloveniji živijo tri vrste strupenih kač: modras, navadni gad in laški gad. Slednja dva sta pogostejša v visokogorju.

MODRAS (*Vipera ammodytes*)

NAVADNI GAD (*Vipera berus*)

LAŠKI GAD (*Vipera aspis*)

Vir: <https://narcis.gov.si/ords/narcis/hr/gradivo/3184>

Kačam se ne približujemo in jih s tem namerno ne vznemirimo. Pse imejmo na povodcu. Na varni razdalji počakamo, da se kača sama odmakne. Če se to ne zgodi, uberemo pot, ki bo kačo varno obšla. V kolikor se kačam preveč približamo ali če jih presenetimo, lahko v nas vidijo grožnjo in se odzovejo obrambno. Njihov prvi odziv je vedno umik. Ugriznejo le takrat, ko se počutijo ogrožene in se ne morejo umakniti na varno, kar se zgodi zelo redko.

Ob ugrizu strupene kače ostanemo mirni. Če pomagamo drugi osebi, najprej poskrbimo za lastno varnost. Zastrupljenca premaknemo stran od kače oziroma to odženemo, da tudi nam ne predstavlja nevarnosti. Če je to možno, je kačo zelo priporočljivo tudi fotografirati ali zanesljivo identificirati, saj je lahko kasneje podatek o vrsti precej pomemben. Pokličemo telefonsko številko za klic v sili 112. Zastrupljena oseba mora mirovati (sedeti ali ležati), saj z mirovanjem zmanjšamo prehajanje strupa z mesta ugriza v krvni obtok. S prizadete okončine odstranimo nakit ali druge predmete, ki jih oseba nosi. Rano očistimo in sterilno obvežemo, ud pa imobiliziramo (s čimerkoli, kar nam pride pod roke: vejo, pohodno palico ipd.). Tako oskrbljen ud položimo nižje od srca zastrupljenca in ga po možnosti hladimo z obkladki. Čim prej poskrbimo za prevoz poškodovanca v bolnišnico. Zastrupljenec ne sme piti alkohola, prav tako se odsvetuje uporaba preveze uda nad ugrizom (zadrževanje strupa v udu lahko povzroči večje lokalne poškodbe) in križnega reza na mestu ugriza, izsesavanje strupa in izžiganje rane.

Simptomi, ki se pojavijo po ugrizu strupene kače: hitro napredujoča oteklina in bolečina na mestu ugriza, pomodrelost predelov kože z modro-rdečimi lisami in črtami, otekle in boleče področne bezgavke. Na območju ugriza je čutiti mravljinčenje, okončina je okorela. Pozneje lahko nastopijo tudi splošni znaki, kot so slabost, bruhanje, driska, tresenje, pospešeno dihanje in hitro bitje srca. Če mesto ugriza ne zateče po približno 15 minutah, je najverjetneje prišlo do suhega ugriza (ugriz, pri katerem kača ne izbrizga strupa). V kolikor obstaja dvom o ugrizu kače, ukrepamo, kot da nas je zares ugriznila. Praviloma ugriz strupenih kač, ki prebivajo pri nas, ni smrtno nevaren za zdravo odraslo osebo, lahko je pa nevaren za otroke, starejše ali obolele ljudi, še posebno če se mesto ugriza nahaja na vratu ali v bližini velikih žil.

Vse vrste so zavarovane

Kače je prepovedano vznemirjati, loviti, zadrževati v ujetništvu, ubijati, prav tako pa ne smemo uničevati njihovih življenjskih prostorov.

Kačofon

Za posebne situacije (ko npr. kača zaide v hišo) in druge informacije ima Herpetološko društvo vzpostavljeno telefonsko linijo Kačofon (040 322 449), preko katere prostovoljci svetujejo.

Zanimivost

Slepec ni kača, pač pa spada v podred kuščarjev in njegova posebnost je, da ima zakrnele noge in je edini breznogi kuščar.

Viri:

Herpetologija na območju Kalvarije, Piramide in Treh ribnikov (Društvo študentov naravoslovja): https://okolje.maribor.si/data/user_upload/Herpetologija_zbornik.pdf

Ob srečanju s strupeno kačo (Trdoživ): <https://narcis.gov.si/ords/narcis/hr/gradivo/3184>

Herpetološko društvo - Societas herpetologica slovenica:

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=782913114039575&id=100069626808111&set=a.395626242768266>